

Володимир ЛОЗИЦЬКИЙ**НАУКОВА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
БОРИСА ІВАНЕНКА В ЦДАГО УКРАЇНИ (1996–2000)**

Будучи учасником і свідком окремих, іноді важливих подій політичного і культурного життя України, не з чуток знав причини появи, умови створення та практичні наслідки дії багатьох документів. Його коментарі та трактування їх ставали дорогоцінним джерелом інформації для науково-дослідницької роботи співробітників та численних відвідувачів ЦДАГО України.

Глибоко усвідомлюючи значущість та інформаційний потенціал документів, зосереджених у колишньому республіканському партійному архіві, він опікувався проблемами організації доступу до них, розроблення оптимальних шляхів їхнього різноманітного використання, впровадження у науковий обіг.

Так, у 1997 р., з ініціативи д.і.н. Р. Я. Пирога, під керівництвом Б. Іваненка в ЦДАГО України відбулася науково-практична конференція “Архівно-слідчі справи репресованих: науково-методичні аспекти їх використання”, на якій розглядалися питання методики опрацювання і залучення до наукових розвідок нового на той час виду історичних джерел – архівно-слідчих справ колишніх репресованих громадян, що нещодавно були передані на зберігання в архів. У методичних рекомендаціях конференції, підготовлених за безпосередньою його участю, констатувався стан функціонування цього комплексу документів у складі Національного архівного фонду, наголошувалося на необхідності визначення шляхів його вивчення, пропонувались основні принципи розроблення правил користування слідчими справами постраждалих від політичних репресій. Пізніше, у своїх науково-публіцистичних працях Б. Іваненко ще не раз торкався теми джерельних можливостей значених документів, кожного разу застерігаючи проти бездумного використання їх без врахування надто специфічних особливостей. Будучи майстром біографічного жанру, у своїй черговій праці “Архівний слід на цвинтарі репресій”¹, присвяченій давньому попереднику на посаді начальника Головархіву України М. А. Рубачу, наочно продемонстрував філігранність роботи з відтворення образу людини, її життєвого шляху та наукових поглядів крізь призму неоднозначних документів архівно-слідчої справи.

Усвідомлюючи особливий громадський інтерес до документів колишньої Комуністичної партії України, Б. Іваненко не раз відзначав, що стан відкритості фондів ЦДАГО України є, без перебільшення, лакмусовим папірцем рівня демократизації суспільно-політичного життя

країни. З аналізом процесів інтеграції партійних архівів у державну архівну систему він виступив на V Міжнародній конференції держав Центральної і Східної Європи з циклу “Сковронковські читання”, яка відбулась у Польщі в жовтні 1999 р. У доповіді “Доступ до документів колишніх компартійних архівів (на прикладі ЦДАГО України)” науковець вказував напрямки запровадження механізму більш “демократичного, цивілізованого” доступу до фондів архіву, відзначав істотну активізацію такої форми використання архівної спадщини як документальні публікації та виставки.

Підвищенню інформованості суспільства про склад і зміст архівних документів, у тому числі й тих, що свого часу перебували на таємному зберіганні в ЦДАГО України, сприяв вихід у світ “Путівника по фондах Центрального державного архіву громадських об’єднань України”. Він став першим подібним виданням у серії “Архівні зібрання України”. Б. Іваненко, який очолив колектив авторів-упорядників, докладно зусил до того, щоб користувачі архівної інформації мали б можливість максимально ознайомитися з документальними джерелами, що відклалися у фондах, з їхньою проблематикою. Завдяки його наполегливості у путівнику з’явився дуже важливий, інформаційно насичений розділ – “Міжархівний покажчик фондів колишніх партійних архівів обкомів КПУ”. У ньому вперше подано узагальнені відомості про документальні комплекси, що зберігалися архівними компартійними установами.

Звичайно, в справі оприлюднення інформації про документи, зосереджені у ЦДАГО України, не могло не позначитися журналістське покликання Б. Іваненка. Намагаючись зробити документальні скарби доступнішими для всіх прошарків населення, він фактично започаткував у багатотиражній газеті “Сільські вісті” нову рубрику – “Сторінки історії”. Його стаття “В архівах – долі і недолі” з’явилася у знаменну дату першого відзначення в країні Дня працівників архівних установ – 24 грудня 1998 р. Згодом матеріали з фондів ЦДАГО України стали постійно публікуватися на сторінках цього видання. Доречно відзначити, що й понині триває плідна творча співпраця архіву з “Сільськими вістями”.

Досвідчений організатор архівної справи Борис Васильович, він водночас добре розумів, що напрямок використання документної інформації – це лише вершина діяльності архівістів, якій передують копітка, нерідко надзвичайно важка робота із забезпечення збереженості документів та поповненню архівних фондів новими надходженнями. Виконуючи обов’язки директора архіву, він домогся згоди тодішнього Головархіву України на проведення планової повної перевірки наявності і стану архівних фондів в умовах закриття установи строком на 3 місяці. Це було нелегке рішення. Всі чудово розуміли, що закриття одного з

провідних архівів України для проведення суто внутрішньоархівної роботи, могло б викликати різку негативну реакцію з боку представників наукової громадськості та громадсько-політичних організацій. Почасти, можливо, запорукою позитивного вирішення такого складного питання стали людські якості Бориса Васильовича – його толерантність, дипломатичність, вміння згладжувати не принципово гострі ситуації, які могли б виникнути. Завдяки чітко розробленому плану й організації його виконання, працівники архіву завершили повний комплекс необхідних робіт у встановлені терміни. Проведена перевірка наявності та стану документів, крім того, дала поштовх для подальшого удосконалення облікової роботи, визначенню пріоритетів по науково-технічного опрацювання документів та забезпечення їхньої фізичної збереженості.

Значним є внесок Б. Іваненка у комплектування ЦДАГО України профільними документами. Він спрямовував колектив на використання всіх можливостей для поповнення фондів матеріалами політичних партій та громадських організацій, які відігравали помітну роль у розбудові незалежної демократичної Української держави. Особисті контакти і зв'язки, високий авторитет серед діячів культури, науки, партійних функціонерів сприяли передаванню на державне зберігання документів нових партій України.

Та все ж головним досягненням організаційної діяльності Б. В. Іваненка на посту виконуючого обов'язки директора архіву стало збереження архівних кадрів, підтримання в колективі творчої, теплої атмосфери. Відчуття кожним працівником комфортності і стабільності в єдиному колективі, душею якого, безперечно, був Борис Васильович, надавало сил і наснаги у рутинній повсякденній роботі. На чолі з ним архівісти ЦДАГО України на високому рівні відзначили 70-річчя створення своєї архівної установи. Колектив привітали тодішній Президент України Л. Д. Кучма, представники урядових кіл, науково-дослідницьких та навчальних інституцій. Святкування ювілею яскраво засвідчило ставлення його працівників до архіву, як до рідного дому. Пізніше Борис Васильович написав:

“Що говорить: ЦДАГО – це наша рідна хата.
І як не по родству,
То по трудах – сім'я!”

Досягти такої гармонійної атмосфери в колективі – це результат багатогранної його діяльності, що заслуговує на повагу.

¹ *Бажан О., Іваненко Б.* Доступ к документам бывших компартийных архивов (на примере Центрального государственного архива общественных объединений Украины) // *Accessibility of Archival Materials in Compliance with the Law and General Practices of the States of Central and East European Countries: Materials of the International Conference, Madralin, October 15–16, 1999.* – Warszawa, 2000. – P. 168–170.